

QUAN EL TERRITORI ESDEVÉ ESCOLA

Vaig tenir el goig de participar ahir en aquest webinar de la **Fundació Jaume Bofill** junt amb **Francesc Arolas** i **Xavier Rosell**, moderat per la **Mònica Nadal**.

Hi havia quatre espais simultanis i nosaltres érem al número 4, que intentava aportar respostes a una pregunta complexa, que després es desglossava en d'altres:

Com fer de la ciutat un context d'aprenentatge vivencial a partir dels interessos dels infants i joves?

A continuació exposo les respostes que vaig compartir a la rimera de les preguntes, comuna a tots tres ponents, i a la segona, que només anava per a mi.

1) Davant de la necessitat d'expandir l'escola a altres espais de la ciutat, en clau d'equitat, quines 3 oportunitats se'ns obren? amb quins 3 obstacles ens podem trobar, i com els podem superar?

Oportunitats

1. A Catalunya tenim un **teixit associatiu espès**, amb moltes entitats i associacions que treballen sobre el territori i estan disposades a establir vincles amb l'escola.
2. Tenim també **ajuntaments** que treballen també de valent per la cohesió social del seu municipi, i que volen connectar els centres educatius amb les entitats i associacions locals. La mateixa aliança **Educació 360** n'és una mostra.
3. Una moció aprovada pel Parlament de Catalunya el **17 de juny passat**, que [aprova la incorporació de la figura de l'educador social a les escoles de primària i secundària](#).
4. Un bon **precedent en els projectes d'aprenentatge servei** i de servei comunitari que s'han generat al llarg dels darrers 15 anys i que són una mostra excel·lent d'aliança entre el sector educatiu i el sector social. Per tant, no partim de zero i ens podem inspirar en el camí fet pels altres.

Obstacles

1. **Manca de recursos humans, organitzatius i econòmics** que donin ales a les aliances entre escoles i entitats. Es fan aliances, si, però amb molta precarietat de recursos, cosa que les torna fràgils, en particular a les entitats socials que compten amb recursos migrats. Per posar un exemple, a França existeix la figura del mestre Détachee¹ (una mena de mestre en comissió de serveis) que no solament pot anar a treballar a

---

¹ Détachement des personnels enseignants des premier et second degrés, d'éducation et psychologues de l'éducation nationale auprès d'une administration ou d'un établissement public relevant de la fonction publique d'État, territoriale ou hospitalière, ou dans le monde associatif ☑ année scolaire 2019-2020

organismes públics durant un temps, [sinó també a les associacions sense afany de lucre](#).

2. **Manca de rodatge en el treball en xarxa**, que vol dir assumir cultures de treball diferent, compartir objectius, llenguatge... Els docents, els educadors i les mateixes entitats socials hem après a "treballar en grup" (que vol dir entre persones) però no sempre sabem "treballar en xarxa" (que vol dir entre col·lectius).
3. **Manca de visibilitat de les experiències que funcionen**, i això és una llàstima, perquè allò que es visibilitza i es difon té més possibilitats de ser valorat i de consolidar-se.

Eines de superació

Cal un "ecosistema de suport" per superar els obstacles i aprofitar el màxim les oportunitats, format, al menys, per 6 peces:

1. **Promoció de Xarxes i aliances:** cal ser "aliancista" i no únicament felicitar-se quan una aliança es genera. D'altra banda, les xarxes han de tenir un propòsit concret, una fita a assolir que ens mogui a tots. Poso com a exemple els projectes de Ciència Ciutadana, en el qual s'apleguen escoles, famílies, professorat, investigadors, veïns... per fer front comú als microplàstics, als al·lèrgens, o a qualsevol altra amenaça, gran o petita.
2. **Finançament:** ¿No caldria estructurar al menys convenis amb dotació econòmica per a entitats socials que treballin amb les escoles? Certament, podem fer moltes coses a còpia de voluntariat, però, evidentment, no ho podem fer tot.
3. **Figures professionals i persones adultes referents:** Hem de fer el possible que la incorporació de la figura de l'educador social a les escoles no resti com a paper mullat. I, a més a més, afavorir que els nois i noies tinguin contacte amb persones adultes, no necessàriament del món de l'educació, apassionades per alguna cosa: l'esport, la música, la jardineria, la gastronomia... persones que han trobat un sentit a la seva vida i que poden actuar com a models alternatius als que consumeixen els nois i noies en els mitjans i les xarxes socials.
4. **Formació i assessorament a tots plegats:** Hem de generalitzar la pràctica de formar-nos junts, escoles i entitats, com tan encertadament ha començat a fer el Consorci d'Educació de Barcelona amb la formació per al Servei Comunitari.
5. **Reconeixement i difusió:** Hem de trobar la manera de visibilitzar les bones pràctiques, donant-les rellevància social.
6. **Investigació:** Hem d'impulsar recerca que posi en evidència els èxits, els fracassos, les claus, els riscos i les avantatges.

2) Com connectar les oportunitats d'aprenentatge de l'entorn per enriquir els itineraris educatius de l'alumnat partint dels seus interessos?"

Fa ja bastants anys, una escola d'estiu de mestres tenia com a lema "**L'entorn, una finestra oberta a l'aprenentatge**". Jo vaig estar una estona mirant el cartell preciós amb aquest lema i sentint que alguna cosa no m'acabava de quadrar. Al final, vaig esbrinar què era: jo hagués capgirat el lema i hauria dit "**L'aprenentatge, una finestra oberta a l'entorn**"

Per tant, la pregunta que em feu ara jo també la formularia d'una altra manera. I diria **¿Com poden els aprenentatges de l'alumnat enriquir l'entorn?** Es a dir: **¿Què poden fer els nois i noies per millorar la societat?**

Efectivament, hi ha almenys dues maneres d'enfocar la relació entorn-escola:

- Una, la més freqüent crec en la pedagogia contemporània, és la de veure l'entorn com a font riquíssima d'aprenentatges per als nois i noies. Veure l'entorn com a oportunitat per aprendre un munt de coses, com un ventall de recursos, fins i tot com a la millor de les escenografies. Òbviament, això és així i això s'ha d'exprémer.
- Però l'altra manera, que no la veig oposada, sinó complementària, és la de considerar que la finalitat de l'educació és canviar el món, que els aprenentatges al menys uns quants, al menys a vegades, han d'empènyer els nois i noies a transformar-lo. A més, en clau d'equitat i d'inclusió, que els nois i noies amb dificultats siguin capaços de millorar l'entorn, trenca l'estereotip de l'assistencialisme, de pensar que només poden ser receptors i no ciutadans actius protagonistes.

En aquest sentit, i col·locant-me en aquesta segona opció, penso que no sempre cal partir dels interessos que els nois i noies tenen en un moment donat, sinó que sovint cal ajudar-los a eixamplar aquests interessos més enllà del seu melic, del seu univers emocional i fer-los sensibles al que passa a la societat. Si us plau, deixeu-me que reforci l'expressió "no sempre", perquè no vull transmetre un posicionament dogmàtic.

Hi ha molts camins per obrir els nois i noies a l'alteritat i aquell en què hi treballem al Centre Promotor d'Aprenentatge Servei són precisament els **projectes d'aprenentatge servei**, en els quals els nois i noies analitzen un problema o mancança que hi ha a l'entorn no solament per sensibilitzar-se i aprendre a identificar les causes i les conseqüències sinó també per actuar i provocar un canvi positiu en aquest entorn.

Quan els nois i noies fan seus els problemes i reptes de la comunitat actuen sota l'ètica de la cura, reforcen la seva generositat i fraternitat vers els altres.

Un article de la filòsofa Victoria Camps, [***El deure de tenir cura***](#), publicat ahir per la revista Ethic, entre d'altres coses, afirmava:

L'ideal d'autonomia, autosuficiència i sobirania plena s'ha ensorrat. Ni som déus ni arribarem a ser-ho mai (...). Aquesta és la lliçó antropològica que ens deixa la pandèmia. Una lliçó de la qual emanen obligacions de reciprocitat, de fraternitat, de compassió, d'atenció i assistència a l'altre (...) Tenir cura, ser sol·lícit, posar diligència en el que realment ho mereix i importa per al bé de tots és un pas obligat perquè el món comenci a canviar

I aquest deure que defensa la Victòria Camps, resulta cada cop més **una condició necessària per a la supervivència del planeta**, com aquesta crisi ens ha demostrat.

Roser Batlle
www.roserbatlle.net